

УДК 343.97

Юрій Броніславович ДАНИЛЬЧЕНКО,
кандидат юридичних наук, прокурор Харківської області

УКРАЇНА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ АНТИТЕРОРИСТИЧНОМУ ПРОСТОРИ: ВІД ТЕРОГЕННОСТІ ДО ПАРТНЕРСТВА

Україна перебуває на перехресті геополітичних інтересів та разом із країнами Балтії, Польщею, Республікою Молдовою перебуває у Балто-Чорноморському поясі геополітичної напруженості. Параметри та складові останнього – вельми різносторонні, бінарні, що дає можливість розглядати Україну і як об'єкт антитерористичного впливу (зону терористичних загроз, терогенну зону), і як суб'єкта антитерористичної діяльності в межах європейського партнерства.

Основними чинниками, що визначають Україну як зону терогенності, є такі:

1. Незавершеність антитерористичної операції, відсутність державного контролю за значною територією Донецької та Луганської областей, відповідною ділянкою державного кордону як на Сході країни, так і низці прикордонних локацій (в тому числі й приватизованих земельних ділянок) Закарпатської області.

2. Значний обсяг вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин і вибухових пристроїв, що перебувають у незаконному обігу, відносна легкість їх незаконного придбання. Так, зокрема, у щорічному звіті Європолу TE-SAT за 2017 рік акцентується увага на тому, що наявність вибухівки в нинішньому та колишньому конфлікті на території Західних Балкан і Україні, а також незаконна торгівля вибухонебезпечними речовинами в ЄС, що потрапляють із вказаних територій, представляють значну загрозу. Чисельними є факти придбання терористами ручних гранат, ракетних пускових установок, пластикових вибухові речовини та детонаторів у організованих злочинних угруповувань загально кримінальної спрямованості [1, с. 15]. Крім торгівлі вибуховими речовинами, пристроями, зброєю і боєприпасами за оцінками Європолу поширеними також є і крадіжки з військових складів, розтрата, вчинені військовослужбовцями, а також незаконне збирання вибухових речовин, пристроїв, нерозстріляних боєприпасів на території ведення бойових дій [1, с. 16].

3. Наявність безвізового режиму України з країнами – членами ЄС та, як наслідок, лібералізація контролю за громадянами України при перетині кордону із вказаними країнами, перебуванням в них.

4. Високий рівень корупції в правоохоронних органах та можливість виробити підробні документи високої якості для перетину кордону з країнами – членами ЄС.

5. Привабливість України як транзитної держави (знову ж таки через не контрольованість значної частини східного кордону, високий рівень корупції) для громадян РФ, а також низки азійських країн, що прямують або до зони конфлікту на Близькому Сході (через Україну та Туреччину), або до Європи. Цей фактор ризику серед іншого включає в себе загрози від так званої «Ісламської держави». Остання, за даними Служби безпеки України, хоча й не вельми активно, але все ж таки здійснює на території нашої держави заходи щодо вербування, рекрутування своїх нових членів, а також використовує Україну як транзитну зону на шляху до країн – членів ЄС.

6. Слабкий державний контроль за обігом, зберіганням біологічно активних матеріалів, хімічних агентів, що потенційно можуть бути використані в терористичних цілях.

Вказані терогенні чинники є спільними як для України, так і для країн – членів ЄС, що дає підстави Європолу розглядати нашу країну в числі тих, що потребують активізації антитерористичної діяльності. З огляду ж на євроінтеграційний поступ України, спільність інтересів з ЄС в тому числі й у сфері протидії тероризму, вважаємо, що у формуванні антитерористичної стратегії нашої країни одними з пріоритетних є заходи, спрямовані на налагодження функціональних зв'язків між компонентами внутрішньодержавного та європейського, регіонального, механізмів антитерористичної діяльності. Основними напрямками партнерства України та ЄС щодо удосконалення спільної, узгодженої європейської антитерористичної системи, підвищення її ефективності, можуть бути визнані такі:

– налагодження робочих контактів (зокрема, через укладення договору про співробітництво) між Антитерористичним центром при СБУ та *Європейським Контртерористичним Центром* (ЕКЦ). Останній створений для координації зусиль у сфері протидії тероризму, оптимізацію просів обміну інформацією між іншими суб'єктами антитерористичної діяльності та управляється Європейською

Радою. Фактично, ЄКЦ є єдиним спеціалізованим антитерористичним суб'єктом в ЄС, який акумулює необхідну оперативно-службову, а також статистичну інформацію, що надається правоохоронними органами усіх країн – членів ЄС, а також від третіх сторін. Провідним завданням ЄКЦ є: а) забезпечення оперативної інформаційної підтримки на вимогу будь-якої запитуючої сторони, з якою налагоджена співпраця; б) проведення перехресної перевірки актуальних операційних даних у системі фінансового моніторингу та протидії фінансуванню тероризму;

– часткова інтеграція вітчизняних оперативних баз даних про тероризм з *Інформаційною системою Європолу (ІСЄ)*. Через цю систему держави-члени безпосередньо діляться та отримують інформацію про підозрюваних, засуджених, а також події, пов'язані з організованою злочинністю і тероризмом. ІСЄ пропонує інформаційну підтримку першочергових слідчих дій через систему автоматичного формування й надання необхідних довідок. Наразі ІСЄ об'єднує інформаційні бази даних правоохоронних органів 24 європейських країн;

– укладення договору про участь у формуванні та доступі до *Системи інтелектуального аналізу протидії тероризму*. Ця система інтегрованих інформаційних баз включає в себе низку оперативних даних, в тому числі й про «терористів-гастролерів», та забезпечує оперативну аналітичну підтримку правоохоронних органів країн – членів ЄС та їх партнерів у справі реагування на спільні терористичні загрози;

– виділення окремої лінії співпраці з *Інтернет-реферативним відділом* ЄКЦ. Цей відділ виконує такі основні задачі: а) координація та спільне використання ідентифікаційних позначень (маркерів) терористичних та насильницьких екстремістів в Інтернеті; б) швидке виконання запитів та підтримка референтів запитуваної сторони; в) стратегічний та оперативний аналіз використання терористичними угрупованнями та окремими терористами ресурсів Інтернету та соціальних мереж;

– долучення до *Європейської програми протидії фінансуванню тероризму*, яка використовує цілу низку інструментів для ідентифікації випадків фінансування тероризму, одним з найбільш відомих яких є ТФТР – Програма відстеження фінансування тероризму. Її використання підвищує можливості картування складних мереж фінансової підтримки терористичної діяльності;

– вивчення питання про доцільність та можливість участі СБУ у *Спільній команді з питань боротьби з тероризмом в Європі*. Основним призначенням останньої є співпраця у сфері транскордонних розслідувань. Команда складається з експертів/аналітиків правоохоронних органів держав – членів ЄС та Європолу;

– розробка спільних для України та ЄС підходів і заходів у *протидії нелегальній міграції*.

Викладені міркування лише пунктирно позначають основні параметри участі України у європейському антитерористичному просторі. Вони передбачають подальшого дослідження, результати яких можуть бути використані при підготовці українських правоохоронців з метою підвищення ефективності їх антитерористичної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT). 2017 // EUROPOL : сайт. URL: https://www.europoleuropa.eu/tesat/2017/2.1.TERRORIST_ATTACKS_AND_SUSPECTS_ARRESTED_IN_THE_EU.html (дата звернення: 07.11.2017).

Одержано 09.11.2017

УДК 343.12(091)(477)

Павло Іванович ОРЛОВ,

кандидат юридичних наук, професор,
президент Харківського економіко-правового університету;

Віталій Іванович ПАВЛИКІВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,
проректор з навчальної роботи Харківського економіко-правового університету

ІНІЦІАТИВА, ПОШУК, РЕЗУЛЬТАТ

Харківський національний університет внутрішніх справ є флагманом відомчої освіти та провідним ВНЗ України. За відносно короткий час університет перетворився в сучасний технологічноозброєний заклад, що динамічно розвивається та успішно реалізує національні